

УДК 339.146:664.143(477)

С.В. ГЛУХОВА, К.Ю. АЯНОТ**ЗАГАЛЬНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ РИНКУ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ**

В статті виявлено основні сучасні тенденції ринку кондитерських виробів України. Визначено проблеми і перспективи його розвитку. Проаналізовано динаміку і структуру виробництва кондитерських виробів в Україні, визначено основних гравців на ринку. Досліджено обсяги світового виробництва кондитерської продукції, динаміку світового ринку в розрізі окремих регіонів і за типами продукції. Проаналізовано український кондитерський ринок, обсяги виробництва основних кондитерських виробів, визначено основні тенденції розвитку національного кондитерського ринку. За результатами всебічного дослідження, проведеного на основі запропонованої структурно-логічної послідовності аналізу галузі, визначені якісні й кількісні показники, також специфіку ринку, встановлено найбільш значимих учасників, проаналізовано обсяги споживання, показники зовнішньоекономічної діяльності ринку кондитерських виробів України. Встановлено, що ринок кондитерських виробів характеризується високим рівнем конкуренції, насиченістю та широким асортиментом продукції, що динамічно оновлюється і задовольняє поточні потреби споживачів. Для виробників кондитерської продукції, що функціонують в умовах мінливого зовнішнього середовища, перспективними напрямками розвитку є розширення експорту та посилення цільової пропозиції на внутрішньому ринку.

Ключові слова: ринок, кондитерська галузь, структура, розвиток

С.В. ГЛУХОВА, К.Ю. АЯНОТ**ОБЩИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ РЫНКА КОНДИТЕРСКИХ ИЗДЕЛИЙ В УКРАИНЕ**

В статье выявлены основные современные тенденции рынка кондитерских изделий Украины. Определены проблемы и перспективы его развития. Проанализирована динамика и структура производства кондитерских изделий в Украине, определены основные игроки на рынке. Исследованы объемы мирового производства кондитерской продукции, динамику мирового рынка в разрезе отдельных регионов и по типам продукции. Проанализированы Украинский кондитерский рынок, объемы производства основных кондитерских изделий, определены основные тенденции развития национального кондитерского рынка. По результатам всестороннего исследования, проведенного на основе предложенной структурно-логической последовательности анализа отрасли, определены качественные и количественные показатели, а также специфику рынка, установлено наиболее значимых участников, проанализированы объемы потребления, показатели внешнеэкономической деятельности рынка кондитерских изделий Украины. Установлено, что рынок кондитерских изделий характеризуется высоким уровнем конкуренции, насыщенностью и широким ассортиментом динамично обновляется и удовлетворяет текущие потребности потребителей. Для производителей кондитерской продукции, функционирующих в условиях изменяющейся внешней среды, перспективными направлениями развития является расширение экспорта и усиление целевой предложения на внутреннем рынке.

Ключевые слова: рынок, кондитерская отрасль, структура, развитие

S. V. GLUKHOVA, K. Y. AYNOTE**GENERAL DIRECTIONS FOR DEVELOPMENT OF CONFECTIONERY PRODUCTS MARKET IN UKRAINE**

The article reveals the main current trends of Ukrainian confectionery market. Problems and perspectives of its development are determined. The dynamics and structure of confectionery production in Ukraine are analyzed, the main players in the market are determined. The volumes of world production of confectionery products, dynamics of the world market in terms of separate regions and types of products are investigated. The Ukrainian confectionery market, the volume of production of the main confectionery products are analyzed, the main tendencies of the development of the national confectionery market are determined. According to the results of a comprehensive study conducted on the basis of the proposed structural and logical sequence of industry analysis, qualitative and quantitative indicators were determined as well as the specifics of the market, the most significant participants were identified, consumption volumes, indicators of foreign trade activity of the confectionery market of Ukraine were analyzed. It is established that the confectionery market is characterized by a high level of competition, saturation and a wide range of products, which is dynamically updated and satisfies the current needs of consumers. For producers of confectionery products operating in a changing environment, promising directions of development are expanding exports and strengthening target supply in the domestic market.

Key words: market, confectionery industry, structure, development

Вступ. Трансформаційні процеси, які на сучасному етапі відбуваються у вітчизняній економіці характеризуються мінливістю зовнішнього середовища, активізацією ринкової кон'юнктури та зростанням конкурентної боротьби й підвищення стандартів якості особливо у галузі виробництва кондитерської продукції.

В цих умовах пріоритетними стають питання раціоналізації виробництва та підвищення ефективності діяльності підприємств ринку кондитерських виробів в цілому, вирішення яких є неможливим без комплексного та всебічного аналізу сучасного економічного стану самої кондитерської галузі та чіткого розуміння основних тенденцій розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями

вивчення та удосконалення ринку кондитерських виробів присвячені праці багатьох науковців, зокрема О. Галушко, А. Гагаріної, О. Мозгової, С. Заболотного, М. Закревської та ін. [1–5]

Однак, внаслідок динамізму економічних реформ, ринкових перетворень та постійного оновлення ринку, зупинитися на результатах одного або декількох певних досліджень не уявляється можливим.

Метою статті є визначення базових тенденцій розвитку вітчизняного ринку кондитерських виробів. Для реалізації поставленої мети вирішено наступні завдання: побудовано структурно-логічну схему аналізу сучасного стану ринку; проаналізовано основні етапи у якісному й кількісному розрізі; встановлено специфічні особливості ринку й

перспективи подальшого розвитку. В процесі дослідження застосовано методи аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення, групування, графічної побудови.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої в роботі мети та якомога об'єктивного визначення тенденцій пропонується здійснювати за певною послідовністю, яка базується на принципах системного та цільового підходів.

Системний підхід - це загальнонаукова методологія, спрямована на цілісне сприйняття системних об'єктів. Включає урахування всіх аспектів розвитку підприємства в їх взаємозв'язку та цілісності, виділення їх істотності, зв'язків між елементами та виявлення характеру цих зв'язків. В рамках даного підходу встановлюються основні системотворчі фактори, що впливають на процеси підприємства всередині та взаємовідносини підприємства із зовнішнім середовищем [6].

Відповідно до даного підходу, послідовність дій в аналізі галузі повинна не тільки включати окремі елементи та рівні аналітичної процедури, а й в сукупності вирішувати єдине завдання та представляти цілісне економічне дослідження, на вході якого знаходиться інформація, а на виході – висновки.

При цільовому підході визначається мета і можливі шляхи її досягнення. При цьому зв'язок явищ може розглядатися як від сьогодення до майбутнього, так і навпаки [7]. З позиції цього підходу процес аналізу стану галузі є інструментом для визначення сучасних тенденцій розвитку.

Грунтуючись на вищезазначеному, пропонується структурно-логічна послідовність етапів аналізу сучасного стану ринку кондитерських виробів у рис.1.

Відповідно до запропонованої послідовності проведемо аналіз ринку.

Етап. 1. Кондитерський ринок України сильно змінився в умовах економічної кризи: ключові гравці здали свої позиції, а покупці вже по-іншому підходять до вибору солодощів.

За оцінками аналітиків [6] наша країна входить в десятку найбільш відданих любителів кондитерських виробів. В середньому за рік українці з'їдають близько 15 кг кондитерських виробів рис.2.

Більше 95% ринку займають товари вітчизняних компаній. Крім того, кондитерська галузь становить цілих 15% всієї харчової індустрії країни. В кондитерський бізнес України залучено понад 50 000 працівників, які зайняті на восьми сотнях підприємств.

Українська сфера кондитерських виробів одна з найбільш модернізованих і висококонкурентних, але зараз переживає далеко не кращі часи. За обсягом відвантажена її успішно поділяють між собою борошняні вироби і шоколад. Решта представників категорії займають порівняно невелику частку.

Таким чином, найбільш загальні риси українського ринку кондитерських виробів наступними:

- постійний високий попит на продукцію;
- більшість продуктів однорідні;

- ціна формується за законами ринку
- новим гравцям відносно легко увійти на ринок і вийти з нього.

Рис. 1. Структурно-логічна схема послідовності аналізу стану ринку кондитерських виробів

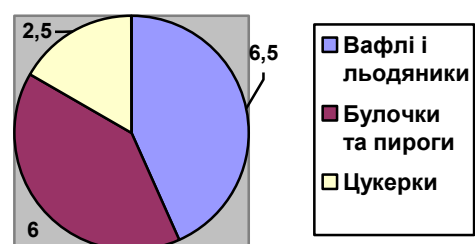

Рис. 2. Структура споживання за видами кондитерських виробів

Етап 2. Проаналізувати кондитерську галузь в Україні в цілому можна завдяки обсягам реалізації за останні роки, які наводяться у табл.1. Ринок кондитерської продукції умовно поділяється на три основні сегменти: борошняні кондитерські вироби (найбільша частина ринку), шоколадні, які містять какао, та цукристі без какао (карамель та ін.) (рис. 1).

У табл.1. ми можемо бачити, що обсяг усіх видів продукції стабільно збільшується з кожним роком.

Таблиця 1 - Обсяг реалізації кондитерських виробів України (2014-2017рр)

Роки	2014	2015	2016	2017
Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів.	751,8	810,5	1046,4	1273,3
Виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання	501,3	501,9	606,5	775
Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів	1007,9	885,9	1000,5	1031
Обсяг виробництва	2261	2198,3	2653,4	3079,3

У 2017 році обсяг кондитерської продукції, реалізованої за межами країни, а саме тортів і тістечок нетривалого зберігання склав 37,8 млн. грн., а обсяг реалізованих какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів 295 млн. грн.. [8]

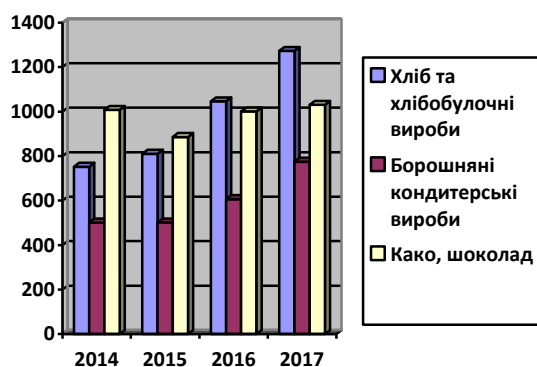

Рис. 3. Обсяг реалізації кондитерських виробів України (2014-2017рр)

Україна в 2016 році експортувала 219,45 тис. тон кондитерських виробів, що на 6% менше, ніж роком раніше[9]. Згідно з даними Державної фіскальної служби, в грошовому вираженні експорт кондитерської продукції знизився на 10,5%, до 350,23 млн доларів у порівнянні з 2015 роком.

Зокрема, Україна наростила поставки за кордон кондвиробів без вмісту какао на 2%, до 77,46 тис. тон, але скоротила поставки шоколаду на 13,6% (до 58,52 тис. тон), хлібобулочних та борошняних кондитерських виробів - на 7,2% (до 83,47 тис. тон).

Основними покупцями української продукції були країни СНД: Казахстан, Азербайджан, Білорусь, Молдова, Туркменістан та ін.

Імпорт кондвиробів в Україну в 2016 році також скоротився на 5,5%, до 34,4 тис.тон, у грошовому виразі зріс на 2,3%, до 122,86 млн дол. у порівнянні з попереднім роком[9].

Основними постачальниками в Україну стали Німеччина, Польща, Туреччина, Нідерланди, Болгарія та ін.

Щодо попиту на кондитерську продукцію, то варто відмітити, що вона співпадає з щільністю заселення регіонів і свідчить про те, що попит є стійким до локації та іманентний всім регіонам рис.3.

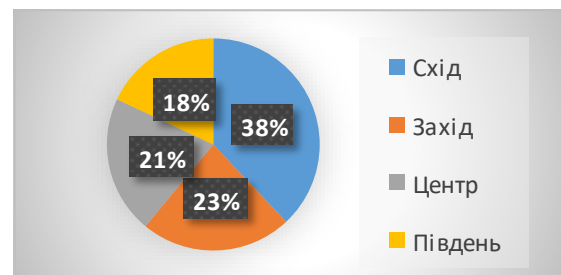

Рис. 4. Структура попиту на кондитерські вироби на внутрішньому ринку України .

Найбільшим попитом кондитерські вироби користуються на сході країни, що, перш за все, пов'язано з високою концентрацією промисловості та населення в регіоні, а отже, і найширшим асортиментом кондитерської продукції. Мешканці південного регіону споживають кондитерських виробів найменше, що може бути зумовлено особливостями клімату та невеликою кількістю дрібних виробників, представлених в регіоні.

Тому, втративши східний регіон підприємства позбавились великої частки на ринку. Щоб компенсувати втрату ринку, наші кондитери починають також освоювати і нові напрямки експорту. Так, в 2016-му вони вперше відправили в ЄС солодку продукцію з горіхами. До того ж Європа скасувала мита на наші кондитерські вироби. «Щорічно Україна може відправляти до Європи 10 000 т солодошів з арахісом.

Безумовно, українські виробники навряд чи зможуть скласти там помітну конкуренцію. Обороти українських кондитерів в рази нижче за виручку світових гігантів індустрії.

Етап 3. Український кондитерський ринок в останні роки сильно змінився. Основними факторами негативного впливу були девальвація гривні, падіння купівельної спроможності населення, військовий конфлікт на сході України. Великі гравці втратили свої підприємства на сході країни, що призвело до внутрішнього переформатування галузі.

В умовах кризи, підприємства кондитерської галузі диверсифікують виробництво, знаходячи нові напрямки і способи розвитку. Щоб вижити в

складний час, виробники солодошів роблять все можливе для здешевлення своєї продукції: змінюють упаковку і рецептуру, розширюють асортимент за рахунок борошняних та цукристих виробів. «З одного боку, кондитери намагаються максимально здешевити свою продукцію, з іншого боку - компанії придивляються до продукції високого цінового сегмента, на яку теж є попит, хоча і обмежений. Кондитерам є сенс запустити виробництво органічного шоколаду. В Україні ця ніша зовсім не розвинена і має потенціал. Споживачі цієї продукції купують європейський шоколад, але внутрішній продукт може бути набагато краще.

На сьогоднішній день на ринку України налічується понад 850 підприємств, які виготовляють різну солодку продукцію. Найбільш великими є: 9 виробників кондитерської галузі, а саме: КК «Рошен»; АТ «АВК»; Корпорація «Бісквіт-Шоколад»; ТДВ «Житомирські ласощі»; АТ «Полтавакондитер»; КФ «Лагода»; АТ «Монделіс Україна»; АТ «Одесакондитер»; ТОВ «Нестле Україна» та ін.

Корпорація «Рошен» займає лідируючі позиції на ринку. Проте, завдяки великим інвестиціям і на інших підприємствах були встановлені європейські: лінії для відливання шоколадних плиток; комплекс для варіння різних мас; обладнання для виготовлення карамелі з начинкою; наповнювачі виробів різними кремами, горіхами, цукатами; печі та духові шафи.

Решта компаній мають менший розмах виробництва, але тим не менш по кілька заводів в різних точках країни. Наприклад, АТ «АВК» підкорює ринок своїми оригінальними рецептами і яскравими упаковками: вафельні цукерки; дієтичний шоколад; ексклюзивні солодоші та ін.

Тому бренд користується популярністю в більш ніж 20 країнах світу.

Широкий асортимент кожної марки неодмінно порадує ласунів, адже українські виробники знають, як зацікавити місцевих жителів і зробити їх життя солодшим.

Після ряду проведених досліджень було виявлено, що найбільш популярною торговою маркою є «Рошен», на другому місці - «Конті», на третьому - «АВК», а на четвертому - «Світоч».

У щорічному рейтингу 2016 року найбільших в світі виробників солодошів Global Top 100 - одного з найавторитетніших видань в кондитерській галузі CandyIndustry увійшли відразу три українські компанії: Roshen, Konti Group і «АВК». Позиція корпорації Roshen не змінилася: вже другий рік поспіль вона є № 22 в світі. Хоча за останній рік, за даними CandyIndustry, її обороти знизилися більш ніж на \$ 200 млн, до \$ 800 млн. Konti Group, навпаки, піднялася на чотири рядки, ставши № 38. За даними CandyIndustry, української компанії вдалося зберегти продажі на рівні 2014 го - \$ 473 млн. «АВК» пощастило менше - її оборот знизився на 2%, до \$ 269 млн. Компанія опустилася на дві позиції, ставши № 62 [10].

Безумовним лідером з експорту є Roshen. За даними Ради з питань експорту продовольства, на корпорацію доводиться 44,2% всієї експортованої в першому півріччі 2017 року карамелі, а також 24,8% від загального експорту шоколадної продукції. На другому місці по експорту - "АВК": 18,3% від загального експорту шоколадних солодошів. "Компанія розширює географію присутності. Три роки тому країн-експортерів було менше двадцяти, а в 2016 році їх кількість вже перевищила п'ятдесят. Частка експорту" АВК "від загальних продажів минулого року склала 27,2%"

Таблиця 2 - Рейтинг українських кондитерських компаній за версією Global Top 100 кондитерських компаній світу за підсумками 2016 року

№	Кондитерська компанія	Чисті продажі, млрд. дол. США	Кількість працівників, осіб	Кількість фабрик, од.
22	Рошен	800	10 000	8
38	Конті	473	8 097	5
62	АВК	269	2 300	3

Висновки. На основі проведеного аналізу кондитерської галузі за представленою авторами послідовністю можна виявити наступні тенденції розвитку ринку кондитерських виробів: у 2015-2017 роках ситуація на ринку стала покращуватися після тривалої кризи, після зниження обсягів виробництва майже по всіх товарних позиціях. Підприємства-кондитери почали нарощувати обсяги виробництва продукції, призначеної для реалізації на зовнішніх ринках. До того ж ЄС скасував мита на українські солодоші. І цією можливістю скористалися лідери ринку - Roshen, Konti Group і АВК. компанії почали розвивати нові технології, оновлювати обладнання, ретельно перевіряти сировину у лабораторіях. Більшість змін у цій сфері відбулися завдяки інвестиціям, які мали і зовнішнє, і вітчизняне походження. Кожен із сегментів цього ринку мав власну динаміку як у грошовому, так і в натуральному вимірі. Кондитерський ринок України в найближчі роки чекатиме спеціалізація, а виробництво й надалі концентруватиметься в найбільших холдингах. Це все сприятливо впливає на ринок українських солодошів і дає змогу розвиватися далі та відкривати для себе нові можливості збуту.

Список літератури

1. Галушко О. С. Тенденції розвитку ринку кондитерських виробів та особливості трансформації у системі цінностей його учасників. *Актуальні проблеми економіки*. — 2009. — № 1. — С. 15—21.
2. Гагарина А. Шоколадные настроения. *Хлеб и кондитерка*. — 2011. — № 1 (76) янв. — Режим доступа : <http://www.meatbusiness.ua>.
3. Гагарина А. Это сладкое слово — конфета!. *Хлебикондитерка*. — 2010. — № 8 (72) сент. — Режим доступа : <http://www.meatbusiness.ua/article.php?p=667&j=1>.
4. Мозговая О. И., Заболотный С.Г. Анализ рынка кондитерских изделий. *УкрАгроКонсалт*. — 2009. — № 3. — С. 8.
5. Електронна бібліотека кондитерської фабрики АВК України [Електронний ресурс]. — Режим доступу

- http://elibrary.nubip.edu.ua/208/1/Kolomiichuk_doc%202.doc
х
6. Чорна М. В., Глухова С.В. *Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія.* – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.
 7. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 8. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.
 9. *Огляд кондитерського ринку України.* Національне рейтингове агентство Рюрик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rurik.com.ua>.
 10. *Огляд ринку кондитерських виробів України. 2016 рік.* — Режим доступу : <http://kviten.com/news-business/konditerskij-rynok-ukrainy-nakanune/>
- References (transliterated)**
1. Galushko O. S. Tendenciji rozvytku rynku kondytersjkykh vyrobiv ta osoblyvosti transformaciji u systemi cinnostej jogho uchasykiv [Trends in the development of the confectionery market and the peculiarities of transformation in the system of values of its participants]. *Aktualjni problemy ekonomiky* [Current problems of the economy].-2009. - no. 1. - pp. 15-21.
 2. Gagarin A. Shokoladne nastroyeniya [Chocolate mood]. *Khleb y kondyterka* [Bread and pastry]. - 2011. -no. 1 (76) Jan. - Access mode: <http://www.meatbusiness.ua>.
 3. Gagarin A. Eto sladkoe slovo — konfeta! [This sweet word - sweet!]. *Khleb y kondyterka* [Bread and pastry]- 2010. - no. 8 (72) september - Access mode: <http://www.meatbusiness.ua>.
 4. Mozghovaja O. I. Analiz rynku kondytersjkykh yzdelyj [Analysis of the confectionery market]. *UkrAghroKonsalt* [UkrAgroConsult]. - 2009. -no. 3. - p. 8.
 5. Elektronna biblioteka kondytersjkoji fabryky AVK Ukrainy [Electronic library of the confectionery factory AVK of Ukraine]. - Access mode http://elibrary.nubip.edu.ua/208/1/Kolomiichuk_doc%202.doc
 6. Chorna M.V., Glukhova S.V. *Ocinka efektyvnosti innovacijnoji dijalnosti pidpryjemstv : monografija* [Estimation of the efficiency of enterprise innovation activity: monograph]. Kharkov: KHDUKT, 2012. p.- 210.
 7. Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy [State Statistics Committee of Ukraine]. - Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 8. Derzhavna fiskaljna sluzhba Ukrainy [The State Fiscal Service of Ukraine]. - Access mode: <http://sfs.gov.ua/>.
 9. Oghljad kondytersjkogho rynku Ukrainy [Overview of the confectionery market of Ukraine] // National rating agency Rurik. - Access mode: <http://rurik.com.ua>.
 10. Oghljad rynku kondytersjkykh vyrobiv [Overview of the confectionery market of Ukraine]. 2016 - Access mode: <http://kviten.com/news-business/konditerskij-rynok-ukrainy-nakanune/>

Надійшла(received) 28.09.2018

Відомості про авторів /Сведенияобавторах / AbouttheAuthors

Глухова Світлана В'ячеславівна (Глухова Светлана Вячеславовна, GlukhovaSvetlanaVyacheslavovna)
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», кандидат економічних наук, доцент тел.: (066) 145-12-16; e-mail: glukhova@ukr.net

Аянот Катерина Юрійівна (Аянот Катерина Юрьевна, AyanoT Katerina Yurievna) –Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», студентка; м. Харків, Україна; e-mail: urkova39@gmail.com